

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

Område Landskapsutveckling

Behovet av alternativa begravningsplatser i Sverige

The need of alternative burial places in Sweden

Författare Jenny Holm

Självständigt arbete/Examensarbete/Kandidatarbete 15 hp

Landskapsingenjörsprogrammet

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten,

SLU Alnarp 2012

Behovet av alternativa begravningsplatser i Sverige.

The need of alternative burial places in Sweden.

Författare Jenny Holm

Handledare: Eva-Lou Gustafsson, SLU, Landskapsutveckling, Angela Sandell, Movium, SLU.

Examinator: Tim Delshammar

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Examensarbete för landskapsingenjörer

Kurskod: EX0361 (*Ling Landskapsplanering*)

Program/utbildning: Landskapsingenjörsprogrammet

Examen:

Ämne: Landskapsplanering

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och -år: september 2012)

Omslagsbild: Jenny Holm

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: *Gravskick, begravningsplats, kyrkogård*

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

Område Landskapsutveckling

Innehållsförteckning

Förord.....	4
Sammanfattning.....	5
Figurförteckning.....	6
Inledning.....	7
Mål.....	7
Syfte.....	7
Frågeställning.....	7
Avgränsning.....	7
Introduktion – Bakgrund.....	8
Sveriges begravnings historik fram till nutid.....	8
Begravningsplatser i Sverige i dag.....	11
Statistik.....	12
Lagar.....	12
Metodbeskrivning.....	12
Urval och avgränsning.....	13
Population och urval.....	13
Frågor.....	14
Enkäten och layout.....	14
Bearbetning och analys.....	15
Resultat.....	16
Förhållning till begravningsplatser.....	17
Frågor angående konceptet att slå ihop park med begravningsverksamhet.....	19
Ceremonilokal/ceremoniplats.....	22
Religiösa symboler.....	23
Diskussion.....	27
Metod.....	27
Miljö och alternativa begravningsönskningar.....	27
För vem är begravningsplatsen till för.....	28
Slutsatser.....	30
Litteraturförteckning.....	31
BILAGOR 1 ENKÄT.....	33

Förord

Detta självständiga arbete är skrivet inom Landskapsingenjörsprogrammet. Arbetet omfattar 15hp och är skrivet inom ämnet landskapsplanering. Jag vill tacka mina handledare Eva-Lou Gustafsson och Angela Sandell. Samt Ann-Britt Sörensen vid Movium, SLU.

Ett speciellt tack till Angela Sandell för att hon tålmodigt hjälpt mig och svarat på alla mina frågor.

Jag vill också tacka min sambo, Bengt Åke Strömberg som stöttat, peppat och aldrig gett upp att tro på mig under hela min utbildning, många gånger när jag själv varit tveksam, så har du fått mig att fortsätta att tro på mig själv. Tack!

Sedan vill jag tacka alla, alla mina kursare som med sitt kunnande och sina skilda personligheter har varit stora inspirationskällor. Tack alla fina föreläsare som gjort tiden här på Alnarp till ett rent nöje!

Bunkeflostrand, april 2012

Jenny Holm

Sammanfattning

Arbetet grundar sig på en enkätundersökning genomförd mellan 12-02-01--12-03-05. Under denna tid besvarade 537 informanter enkäten. Författaren ville kartlägga hur nöjda de var med de begravningsplatser som finns i Sverige, om det behövs alternativa begravningsplatser och hur acceptansen är för vilka aktiviteter och platser som kan accepteras på en begravningsplats.

Enkäten lades ut på olika sociala nätverk på internet, den skickades ut via mail till studenterna vid SLU och mailades till författarens vänner och bekanta.

Av svaren kunde man dra slutsatsen att detta är ett ämne som berör många!

På frågan om vilka aktiviteter och platser som accepteras i en minnespark / alternativ begravningsplats så utkristalliserades två olika hållningar. En grupp vill ha det kvar som det är, en mer klassisk kyrkogård, utan aktiviteter och enbart till för de sörjande. Det skulle vara en lugn plats, en plats för att sörja och för kontemplation. En välskött plats. Den andra gruppen välkomnar en begravningsplats som är mer levande. En plats som är till för de levande, oavsett om de är vuxna eller barn. Några av aktiviteterna och platserna som nämndes var växtvandringar, ankdamm, uteservering, lekredskap och motionsspår. En informant skrev att alla sociala rekreativiteter är önskvärda, ett umgänge över gränserna! Den andra gruppen mer tolerant för hur platsen används. Någon nämnde att de velat ha träd istället för gravstenar. Man vill att platserna ska vara äkta. Det ska finnas äkta äng, äkta skog, vildvuxet och inte vara så tillrättlat som det är på en vanlig kyrkogård.

Många informanter önskade att det fanns mer miljövänligare alternativ till kremering som exempelvis promession. Det fanns en önskan hos många att få återgå till kretsloppet på ett mer naturligt sätt. Många nämnde att de vill bli begravda närmare jordytan, så att deras kroppar inte bara får ruttna. De ansåg att det var viktigare med miljötänk än vad som idag anses värdigt. Det fanns också ett stort behov av att få begravas nära gården där man bott hela sitt liv, i skogen bakom huset eller i en specifik glänta, samtidigt som de tillfrågade inte hade tagit sig tid till att ta reda på om detta faktiskt var möjligt. De antog helt enkelt att man inte fick strö sin aska mer än i havet och även detta antogs vara krångligt och svårt.

Det råder ingen tvekan om att det behövs alternativa begravningsplatser, samtidigt som det måste göras bättre reklam för vilket utbud som faktiskt finns. Okunskapen är stor och många av de tillfrågade tycker att det är olustigt att ta tag i frågorna angående sin begravning. Många kopplar fortfarande ihop kyrkan med kyrkogården och anser att de inte har någon plats att bli begravda på.

Det viktigaste för informanterna var önskan att få begravas som man önskar och inte enligt vad som anses värdigt.

Figurförteckning

Figur 1 Gravskick.....	11
Figur 2 Könsfördelning	16
Figur 3 Åldersfördelning	16
Figur 4 Religionstillhörighet.....	17
Figur 5 Begravningsönskemål.....	18
Figur 6 Gravskicks önskemål.....	18
Figur 7 Accepterade aktiviteter	19
Figur 8 Icke önskvärda aktiviteter	20
Figur 9 Viktiga faktorer i en begravningspark/minnespark.....	21
Figur 10 Religiösa symboler.....	23
Figur 11 Kan du tänka dig att bli begravd i en minnespark/begravningspark.....	24

Inledning

Mål

Att få veta om det finns ett behov av en alternativ begravningsplats som inte är knuten till kyrkan, och att kartlägga acceptansen för en plats som denna¹

Syfte

Att kartlägga förutsättningarna för konceptet Begravningspark i Sverige. Att kartlägga behovet av en alternativ begravningsplats i Sverige.

Frågeställning

Begravningspark ett koncept?

Hur ser acceptansen ut för olika aktiviteter i en begravningspark? Vilka aktiviteter och platser är det accepterat att man erbjuder i en begravningspark och vilka aktiviteter och platser är inte accepterade?

Avgränsning

Studien omfattar bara begravningsplatser i Sverige och vilka gravskick som erbjuds i dag.

Studien går inte in på hälso- och hygiensaspekter.

Samernas begravningshistoria omnämns inte heller, dels för att innan kristendomens inträde så finns det inte mycket dokumenterat. Det som finns nedskrivet från 1600-1700-talet har skrivits av personer från kyrkan (Samiskt informationscentrum, 2009-04-03).

Enkäten är enbart publicerad digitalt.

---

¹ Författaren är medveten om att okunskapen är stor och många vet inte att begravningsplatser i dag inte är knutna till Svenska Kyrkan, utan Svenska Kyrkan är bara huvudman. Enligt Andersson (2005) så ligger ansvaret för begravningsverksamheten på en huvudman, detta kan vara en kommun, eller en församling eller flera församlingar som bildar en samfällighet.

Introduktion – Bakgrund

Då jag har ett stort personligt intresse i kyrkogårdar, dess historia och inte minst deras utformning, undrar jag var och hur människor i dag vill bli begravda. På en av Sveriges största familjeforum: Familjeliv.se, ställde jag en fråga om just begravning. Då upptäckte jag ett stort missnöje angående var man fick lov att begravas. Frågorna löd: Vilken tro/religion har du, hur vill du bli begravd, finns det något du saknar? Frågan som relaterade till religion var ställd för att se om missnöjet kom från en speciell grupp människor. Det var ett förvånande högt antal respondenter som svarade på mina frågor och merparten var upprörda över att de inte kände att där fanns någon plats där de ville bli begravda. Många av dem tyckte fortfarande att kyrkogården tillhörde den kristna kyrkan och ville absolut inte begravas där. Många av de yngre informanterna hade inte alls samma förhållningssätt till begravningar och gravplatser som fanns förr då kyrkogården var det enda alternativet, utan var mycket mer öppna till sinnet, och de kände ett starkt motstånd till tanken att bli begravda på en kyrkogård. I sin uppgivenhet ansåg då de flesta att det bara fanns ett alternativ kvar och det var att bli kremerade och få sin aska strödd i havet. Jag såg också att det fanns informanter som hade nygamla religioner som inte har några begravningsplatser i Sverige och som kände sig åsidosatta då deras religion, asatron har funnits i Sverige innan kristendomen, och ändå finns inga begravningsplatser kvar i landet.

Som student på landskapsingenjörsprogrammet vid SLU i Alnarp får vi ofta läsa om förtätningen av städerna och de alltmer försvinnande grönytorna och då började jag fundera på om det skulle gå att kombinera en park med en begravningsverksamhet som inte är knuten till kyrkan. Finns det ett behov av detta och vad skulle vara acceptabelt att erbjuda för platser och aktiviteter i en sådan park?

Sveriges begravnings historik fram till nutid

Historiska museet (2009) skriver att människor har i alla tider tagit hand om sina döda. Från den äldre stenåldern finns inga bevarade gravar, de allra äldsta gravmonumenten i Sverige är daterade till 3500 år f Kr så kallade megalitgravar och är från yngre stenåldern. Dessa kan delas in i tre grupper: Dösar, gånggrifter och hällkistor.

Vidare skriver Historiska museet (2009) att gånggrifterna är större konstruktioner än dösarna, ofta är de där byggda i en T-form, en längre gång av stenblock leder in i en gravkammare. Hela konstruktionen har sannolikt varit täckt av någon form av tak. I gånggriften kunde man begrava flera kroppar och ofta fick den begravde med sig föremål i graven. Hällkistor användes i slutet av yngre stenåldern. Hällkistans uppbyggnad liknar gånggrifterna, skillnaden ligger i att gången till gravrummet har förkortats rejält och i vissa fall så har den helt försvunnit. Det har förmodligen funnits någon form av dörr till hällkistan så att man kunde öppna upp den vid nya begravningar. Det kan förekomma alltifrån några få skelett upp till nära ett hundratal skelett begravda i gånggrifter och hällkistor. Det går även att se på skeletten att det har förekommit eldbegravningar. Skeletten ligger ofta sorterade efter benstorlek i gravkammarna. Även i hällkistorna begravdes ofta de döda med tillhörigheter (a.a).

Historiska museet (2011) skriver att under den äldre bronsåldern 1700 f Kr – 500 f Kr fortsatte man att begrava sina döda i rösen eller i gravhögar. Nu kan man tydligt se att människorna har blivit bofasta och att ett klassamhälle har vuxit fram. Detta kan man se av storleken på exempelvis gravhögarna (a.a). Enligt Sörensen (2006) begravde människorna nu sina döda i urgröpta trädstammar som man täckte med en gravhög. Under den yngre bronsåldern 1000-500 f Kr så brände man sina döda, askan förvarades sedan i krus som sedan ställdes i rösen eller i gravhögar. Mellan 400-600 e Kr reste man bautastenar till minne av de döda, själva stenen behövde inte markera den dödes grav (a.a).

Under vikingatiden 800 e Kr – 1050 e Kr skriver Historiska museet (2006) att begravningarna såg lite olika ut beroende på var i landet man befann sig. I Mälardalen brände man sina döda på gravbål och sedan byggde man en liten stensättning på platsen. I Småland brände man också sina döda på gravbål men man täckte platsen med jord och byggde en gravkulle. Många döda begravdes även nu med tillhörigheter (a.a). På gravkullen växte heliga träd, träden symboliserade den kraft som de döda även hade i döden (Sörensen, Kyrkogården-ett grönt kulturarv, 2006).

I cirka 1000 år, det vill säga från 800 år efter Kristus fram till 1800-talet, har kyrkogården varit en gräsbevuxen öppen plats, där olika gravmonument kunde märka ut gravarna. Före kristnandet av Sverige så skiftade gravskicken mellan jordgravar och brandgravar² (Lundquist, 1992). Nu begravdes kvinnor och män tillsammans (Wästerberg, 2001). När väl kristendomen gjort sitt intåg i landet stoppades bränningen av de dödas kroppar och endast jordbegravningar tilläts. Vid tiden begravdes de döda nära sina boplatser (Lundquist, 1992). Nu krävde kyrkan att de döda skulle begravas i vigd jord (Wästerberg, 2001).

Enligt Lundquist (1992) hade medeltida kyrkan en liten kyrkogård, där varje byalag hade sin begravningsplats. Detta ändrades med tiden och sedan fick varje hemman sin egen begravningsplats. Under medeltiden användes kyrkogården även som samlingsplats och marknadsplats av byborna. Under senmedeltiden började man begrava döda inne i kyrkan, detta var enbart ett begravningsalternativ för samhällets översta skikt (a.a). Wästerberg (2001) skriver att nu skilde man även på män och kvinnor när de begravdes. Kvinnorna begravdes på norrsidan, här fick även de män som ansågs veka eller socialt oacceptabla eller var korta vila. Långa, starka kvinnor som hade en hög social status kunde få vila på sydsidan. Odöpta barn, brottslingar och självmördare hamnade utanför kyrkomuren. På 1200-talet började man märka gravstenarna med initialerna på den döde (a.a).

Lundquist (1992) menar att reformationen innebar att Sverige blev protestantiskt och detta, blev slutet för medeltiden. Martin Luther ville att kyrkogårdarna skulle placeras utanför städerna och att de skulle bli platser för andakt och meditation, inte en allmänning och marknadsplats som de hade används till under medeltiden. Detta förverkligades inte. I stället försvann respekten för gravarna och många kyrkomurar revs. Kyrkogården användes även som betesmark. 1554 skrev Gustav Wasa ett förmaningsbrev där han stadgade att gravplatser inte fick besudlas av djur och att gravplatserna skulle skötas på ett mer kristligt sätt. Detta

---

² Gravskick för kremerade.

brev hade inte så stor inverkan, för ända fram till 1819 så fick klockaren ha sina djur betande på kyrkogården (a.a).

Wästerberg (2001) skriver att under 1500-och 1600-talet sjönk statusen för kyrkogården och kyrkogårdarnas skötsel försumrades, vilket var ett direkt resultat av att det bara var ”vanligt folk” som begravdes utanför kyrkorna. Lundquist (1992) skriver att de rika och högt uppsatta i samhället begravdes nu i kyrkornas gravrum, gravkor eller under hållar. Prästerna protesterade dock mot detta och hade synpunkter på de hygienska aspekterna som det medförde. Men de fick inte gehör för sina protester. 1779 krävde prästerna ett förbud om begravningar av lik inne i kyrkorummet och 1783 införs ett förbud av försäljning av gravar inne i kyrkorna. Det fanns dock benhus som användes ända till mitten av 1800-talet.

Wästerberg (2001) skriver att 1815 bestämde riksdagen att begravningar inne i städerna skulle förbjudas och nya begravningsplatser skulle uppföras utanför stadsgränserna. Det var nu som kyrkogårdarna fick något av det uttryck de har i dag med symmetriska kvarter, alléer och gångar. En plats för att sörja de döda (a.a)

1887 skedde den första kremationen i Sverige (Fonus, 2008). Detta skulle vara lösningen på de sanitära problemen (Lundquist, 1992).

Naturvårdsverket (2010) skriver att idag menar vissa att det inte är ett miljövänligt alternativ, då kremationer står för 7 % av Sveriges totala kvicksilverutsläpp. 633 kilo kvicksilver per år släpps ut. Det vill säga 5 gram per kremering. Det är nästan uteslutande amalgamfyllningar som utgör kvicksilverutsläppet. Det krävs mellan 20 och 30 liter eldningsolja för en kremering, ett fåtal ugnar går på naturgas (a.a).

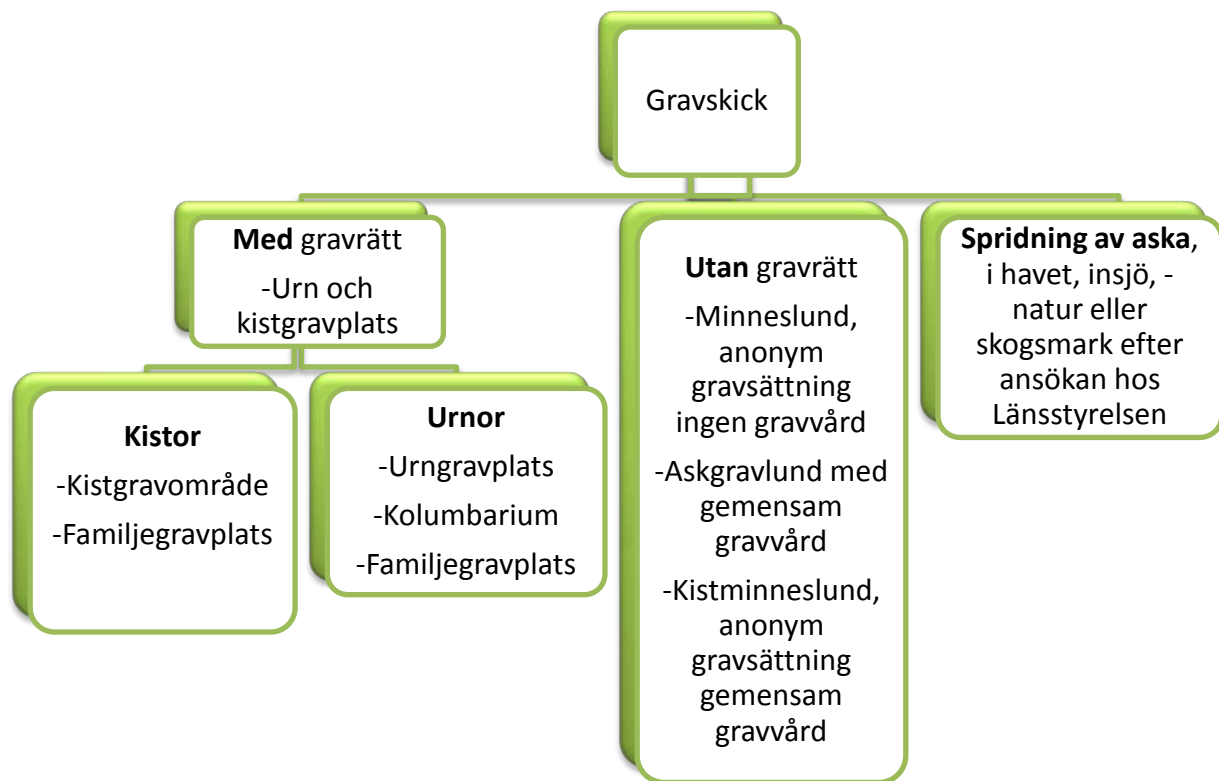
Kyrkogården avspeglar samhället genom tiden skriver Sörensen (2006). Vid sekelskiftet var det status att ha staket som omgärdar gravplatsen och ju större sten som restes desto högre samhällsstatus hade den döde. Sörensen (2006) skriver vidare att det var också fint att begravas så nära kyrkan som möjligt, gärna vid kyrkans södersida. Under 1930-talet skulle alla vara lika även inför döden så nu standardiserades gravplatser och stenar, också titeln på den döde, som tidigare hade funnits med på gravstenen, försvann (a.a).

År 2000 så skildes Svenska kyrkan från staten (Sveriges Riksdag, Lag (1998:1591)). Svenska kyrkan är huvudman för begravningsverksamheten skriver Andersson (2005) men i Stockholm och Tranås är det kommunerna som är huvudman.

Sörensen (2006) menar att dagens kyrkogårdar och begravningsplatser är i ständig förändring, morgondagens begravningsplatser kommer att präglas av vår tids multikultur, där fler och fler religioner kommer att sätta sin prägel på hur vi vill begravas. I studien *Kundens användning och framtida önskemål på begravningsplatsen* (Sandell, 2010) berättas det om en fontän som står i minneslunden på en kyrkogård i Budapest. En hålförsedd urna med askan böjar rotera i mitten av fontänen, askan sprids och vattenstrålarnas speciella vinkling gör att vattnet tar med sig askan ner i jorden. Det finns möjlighet att få musik uppspelad under ceremonin. Sandell (2010) ställde frågan om detta kunde vara ett tilltalande alternativt spridningssätt och 35.1 % svarade ja. Bengtzon (2008) menar att ett annat förslag för att tillgodose människors behov att vila mer naturligt är en trädkyrkogård. I samband med att man gravsätter stoftet av den

avlidne så planteras det ett träd eller en buske på platsen. Trädet eller busken kan vara försedd med en gravbricka med text liknande den som pryder dagens gravstenar.

Begravningsplatser i Sverige i dag

Figur 1 Gravskick (Andersson, 2005)

Enligt Bringéus (2006) har alla rätt till en värdig begravning. Enligt socialtjänstlagen så är dödsboet berättigat till ekonomisk hjälp om det inte finns några ekonomiska tillgångar som kan användas till begravningen av den avlidne.

I Sverige är huvudmannen ansvarig för begravningsverksamheten; huvudman kan antingen vara en församling eller flera församlingar som gått ihop till en samfällighet, eller en kommun som i Stockholm och i Tranås (Begravningslagen, 1990).

Andersson (2005) berättar att det finns olika typer av begravningsplatser; gräskyrkogård är en begravningsplats med stora sammanhängande klippta gräsytor, landskapskyrkogård är en begravningsplats där man försöker att efterlikna kulturlandskapet och parkkyrkogården har ett enkelt gångsystem där området ofta delas in i kvarter av alléer och träd. Skogskyrkogården har gravkvarteren i skogen (a.a).

Statistik

Det avlider mellan 90 000 och 95 000 människor i Sverige varje år. Statistiken ser ut som följer (Fonus, 2011):

- 77 % kremationer
- 23 % jord/kistbegravningar

- ca 80 % begravs enligt Svenska Kyrkans ordning
- ca 10 % begravs konfessionslöst eller i borgerlig ordning
- ca 10 % begravs enligt annat samfunds ordning

- 30 % gravsätts anonymt i minneslund
- några få begravs utan någon ceremoni

Lagar

I Sverige styr Begravningslagen (1990:1144) över hur det ska gå till efter att någon avlidit. Enligt begravningslagen så ska gravplats erbjudas till dem som vid tiden av dödsfallet varit folkbokförda i kommunen. Detta gäller även dödfödda och foster som är äldre än tjugotvå veckor. Modern kan också begära begravning av avlidna foster som dött före den 22:a havandeskapsveckan, då krävs ett läkarintyg som lämnas till huvudmannen (BL, 2kap3§). Speciella gravplatser ska kunna erbjudas av huvudmannen åt de som inte tillhör något kristet trossamfund, antingen i kommunen eller i närbeläget förvaltningsområde (BL, 2kap§1). Den avlidne har rätt till gravsättning på en allmän begravningsplats oavsett vilket trossamfund denne tillhört (2kap§4). Den avlidnes önskan vad gäller hur denne vill begravas ska uppfyllas i möjligaste mån (5kap§1). Gravar: djupet på en kistgrav ska vara så djup att det ligger en meter jord ovan kistans lock, ej gravkullen inräknad, (Begravningsförordningen (1990:1147) 10§).

Metodbeskrivning

Enkäten har tagits fram i SLUs enkätgenerator vilket gör enkäten helt internetbaserad.

Enkäten är enligt Trost (2001) kvantitativ, då informanterna svar kommer att redovisas i procent och i antal.

Enkäten är testad på en testgrupp om tio informanter innan den publicerades på olika forum på internet. Enligt snöbollsmetoden (Trost, 2001) lades först enkäten ut på forumen Facebook, Alternativ, Alltforforaldrar och Familjeliv, genom att informanterna sedan lade ut enkäten på sina forum där den blev tillgänglig för fler informanter, så fungerade metoden förvånansvärt bra. Enkäten skickades också som massutskick till SLUs studenter som student e-post via en bifogad länk.

Urval och avgränsning

Litteraturen till litteraturstudien har dels baserats på rekommendationer från Ann-Britt Sörensen, Movium och dels genom sökningar genom databaserna: Webb of Knowledge, Libris, Epsilon, Scopus och Google Scholar. Följande sökord har använts: Begravning, gravskick, hållkista, röse, benhus, kyrkogård, gånggrift, stenålder, bronsålder, järnålder, medeltid, vikingatid och kyrkogårdshistoria.

Population och urval

Då enkäten är gjord med internetverktyget Enkätgeneratorn så krävs det att informanterna har tillgång till en dator med internetuppkoppling.

Författaren har länkat enkäten till följande nätverk och forum:

1. Facebook, där författaren skrev personliga pm och bad sina konakter att svara på enkäten. Även en generell förfrågan gick ut via författarens status, där denne bad vänner att svara på enkäten och gärna dela den vidare.
2. SLU Studentmail, ett utskick gick till alla studenter via deras student e-postadress. Där författaren skrev ett missivbrev och bifogade länken till enkäten.
3. Familjeliv.se. Här startade författaren upp tre trådar där denne skriver om det självständiga arbetet och ber forumets medlemmar att svara på enkäten som är bifogad som länk.
4. Alternativ.nu. Här startade författaren en tråd och berättade om det självständiga arbetet och bad forumets medlemmar att svara på enkäten som var bifogad som länk.
5. Alltforforaldrar.se. Även på detta forum startade författaren en tråd där denne berättade om arbetet och sedan bad forumets medlemmar att svara på enkäten som var bifogad som länk.
6. Spraymail. Via spray.se har författaren skickat ut mail med bifogade missivbrev och enkäten länkad i mailet. Detta är författarens personliga maillista.

Snöbollsmetoden förutsätter sedan att informanterna sänder enkäten vidare och själv delar den via sina kontaktnät (Trost, 2001).

Frågor

Enkäten är uppbyggd på följande sätt:

- Bakgrundsfrågor
- Förhållning till begravningsmöjligheter
- Konceptet begravningspark
- Övriga frågor

Frågorna har utformats efter rekommendationer i Enkätboken kapitel 6 (Trost, 2001):

- **Sakfrågor**, frågor som behandlar faktiska förhållanden. Ex. Vilket kön har du? Man eller kvinna? Frågor som kräver ett svar om hur det faktiskt förhåller sig och inte hur respondenten anser att det förhåller sig.
- **En fråga per fråga.**
- **Använd vanligt språk**, låt enkäten vara lättbegriplig.
- **Attityd och åsiktsfrågor**, ex: Hur viktigt är det med en ceremoniplats med möjlighet till öppen eld? Svartalternativ: Mycket viktig, viktigt, mindre viktigt, oviktigt.
- **Undvika långa frågeformuleringar.**
- **Undvika svåra och krångliga ord.**
- **Undvika värdeladdade ord.**
- **Vara konsekvent i språkbruket.**
- **Undvika känsliga frågor.** Frågan om religion ansågs känslig men författaren ansåg att det var av relevans att ställa denna fråga för att se så att behovet av en alternativ begravningsplats inte var relaterat till någon specifik tro. Den ställdes därför som frivillig fråga.

Enkäten och layout.

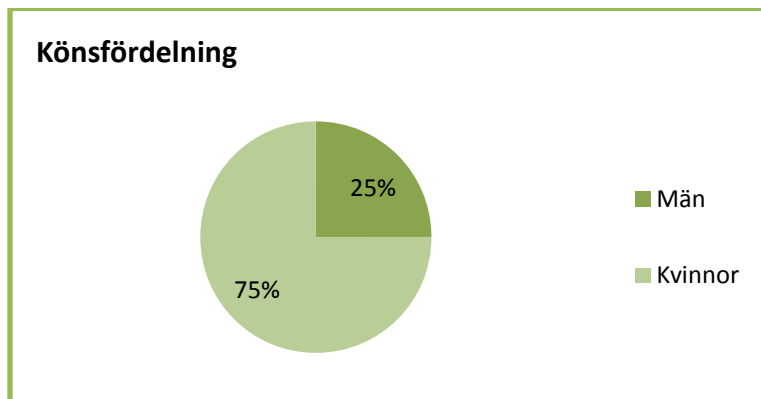
Enkäten utformas med hjälp av SLUs Enkätgenerator vilket gör att den ger ett ordningsamt om än lite tråkigt intryck. Avståndet mellan alla frågorna är lika, avståndet mellan styckena är lika, frågorna är lika lätta att fylla i oavsett om du är höger eller vänsterhänt. Ett missivbrev följde med enkäten. I detta beskrevs kort vad författaren ville undersöka. Här lämnades också ut kontaktuppgifter som telefon och e-postadress om det uppkom frågor som informanterna ville ha svar på. Själva enkätgeneratören var något komplex att arbeta med och det gick inte att kontrollera stavningen i själva programmet, vilket gjorde att något stavfel missades. Fråga 3.3 där hade två svartalternativ: ankdamm och konserter fallit bort. Fråga 2.3 skulle förtydligas, författaren borde ha förklarat vad kolumbarium betyder. Se Bilaga 1.

Bearbetning och analys

Enkätgeneratorn är ett internet baserat program där man kan utforma en enkät. Programmet sammanställer sedan en rapport av svaren från de olika informanterna i procent. I rapporten framgår hur många informanter som svarat på frågorna och även informanternas kommentarer är samlade efter varje frågeställning. Detta är sedan grunden för de analyser som görs i examensarbetet.

Resultat

Enkäten som gjordes via SLUs Enkätgenerator publicerades 2012-02-21 och låg publicerad fram till 2012-03-05. Under denna tid svarade 537 personer/informanter på den. Förutom svaren på frågorna så lämnades 1443st kommentarer.

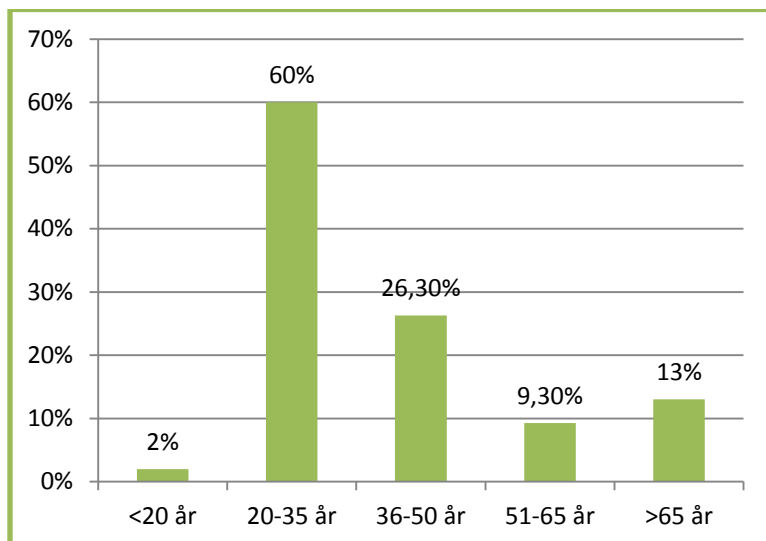

Bastal 537

Figur 2 Könsfördelning

Att gruppen kvinnor är så överrepresenterad, se Figur 2, kan bero på att kvinnor svarar i högre utsträckning på enkäter än män (Trost, 2001). Valet av forum där enkäten var tillgänglig verkar ha en högre grad av kvinnliga besökare vilket också kan ha påverkat könsfördelningen.

Åldersfördelning

Bastal 537

Figur 3 Åldersfördelning

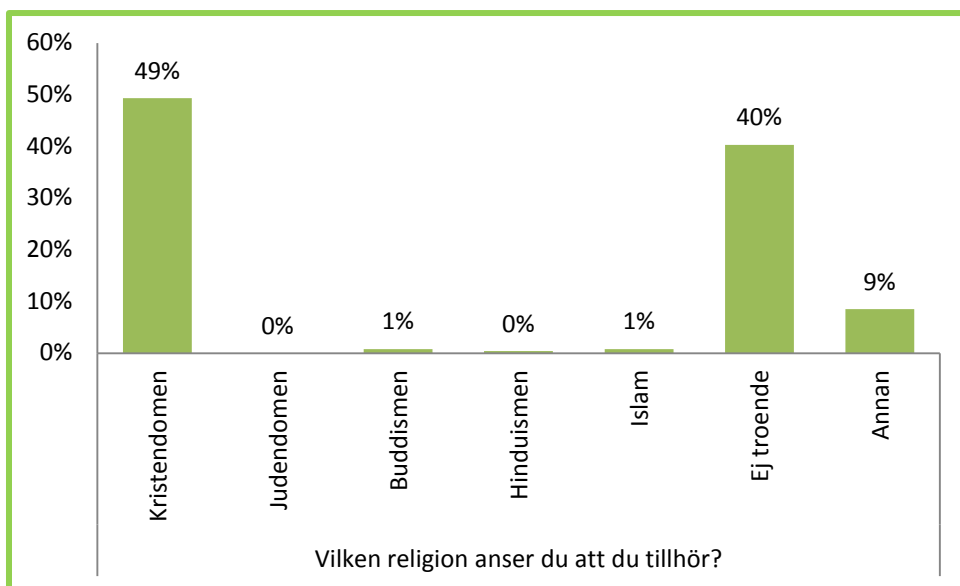
När man tittar på åldersfördelningen, se Figur 3 så ser man gruppen 20-35 åringar utgör 60 % av informanterna. Detta antas bero delvis på vilka forum enkäten var postad, på ett Familjeforum med övervägande föräldrar som medlemmar. Endast 2 % av de svarande var under 20 år. Detta kan bero på att dessa inte använder sig av samma forum som författaren,

det är inte heller många som är under 20 år som nås via SLUs studentmail. Många yngre vill kanske heller inte tänka på döden och undviker att svara. Döden känns avlägsen och man lever mer i nuet, och tar inte ställning till hur man vill bli begravd.

Av informanterna var 505 födda i Sverige och 34 var födda i andra länder. Länder som var representerade var Danmark, Brasilien, Polen, Guatemala, Finland, Tyskland, Sydkorea, Uruguay, Turkiet, USA, Ryssland, Jugoslavien och Frankrike.

Frågan som ställdes angående vilken religion informanten *ansåg* sig tillhöra, upplevdes vara en känslig fråga och frågan ställdes därför som frivillig. Av det totala antalet informanter svarade 519 st på frågan angående religionstillhörighet se Figur4.

Bastal 519

Figur 4 Religionstillhörighet

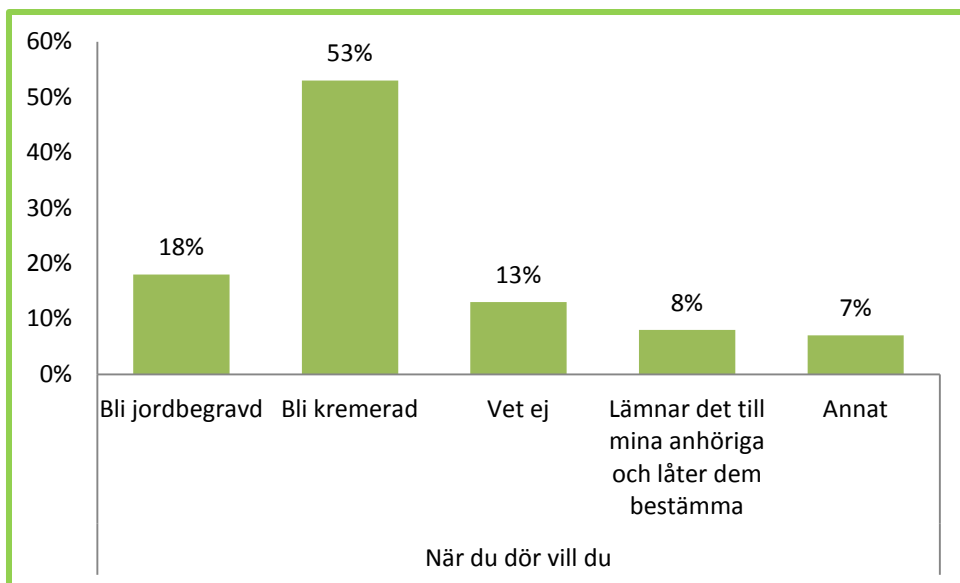
Av de informanter som svarade annan religion så nämndes exempelvis: Spirituell tro, wicca, asatro, naturfolkets tro och några nämner att de är agnostiker³.

Förhållning till begravningsplatser

På frågan om informanterna visste vilka gravskick det fanns i deras kommun så svarade hela 63 % att de inte visste vilket utbud det fanns.

53 % av informanterna har inte tagit ställning till var de vill begravas. Bara 21 % vet var de vill begravas. Någon informant nämner att det hade varit bra att ha någonstans där man kunnat skriva ner sin önskan om hur man vill ha sin begravning och var helt ovetande om att det kan man göra, bland annat i Fonus så kallade *Vita Arkivet*.

³ Person som inte kan ta ställning till om Gud finns eller ej.

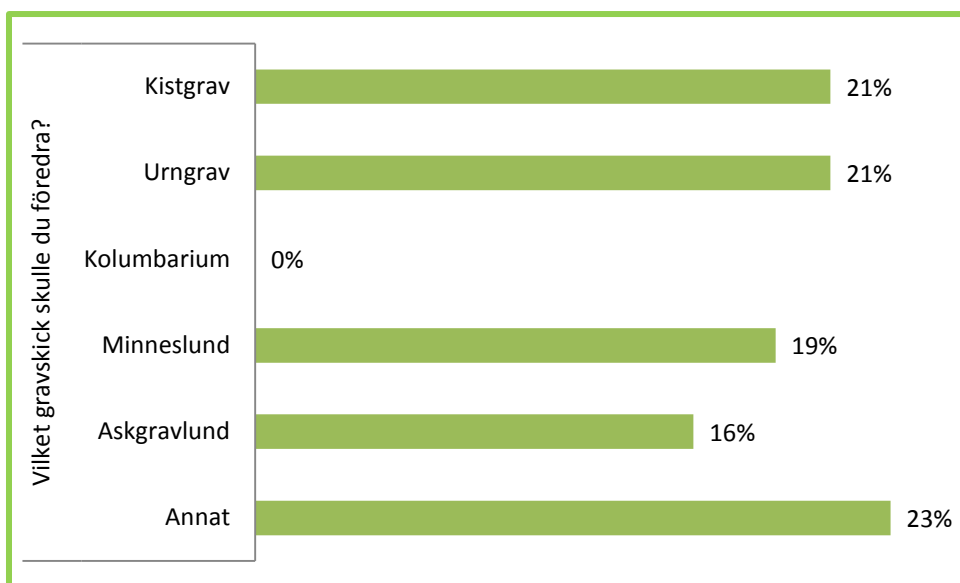

Bastal 529

Figur 5 Begravningsönskemål

Här skiljer sig siffrorna på kremeringen från Fonus statistik, där 77 % kremerades, se Figur 5. Av informanterna vill bara 53 % bli kremerade och 8 % lämnar beslutet till sina anhöriga.

Av de som svarade annat så fanns det önsknigar som: Kompostering, promession⁴ och brandgrav.

Bastal 526

Figur 6 Önskemål om gravskick

Se Figur 6 som visar de som svarade annat gravskick, så har några kommenterat:

”Komposterad”, ”Frystorkad, sen som gödning åt ett specifikt träd”, ”På en bår uppe bland träden”, ”Vill bli gödning till blommor och träd. Så effektivt som möjligt”, ”Är onödigt om det får någon negativ påverkan. Bäst vore väl att mina gamla kroppsmolekyler snabbt går in i

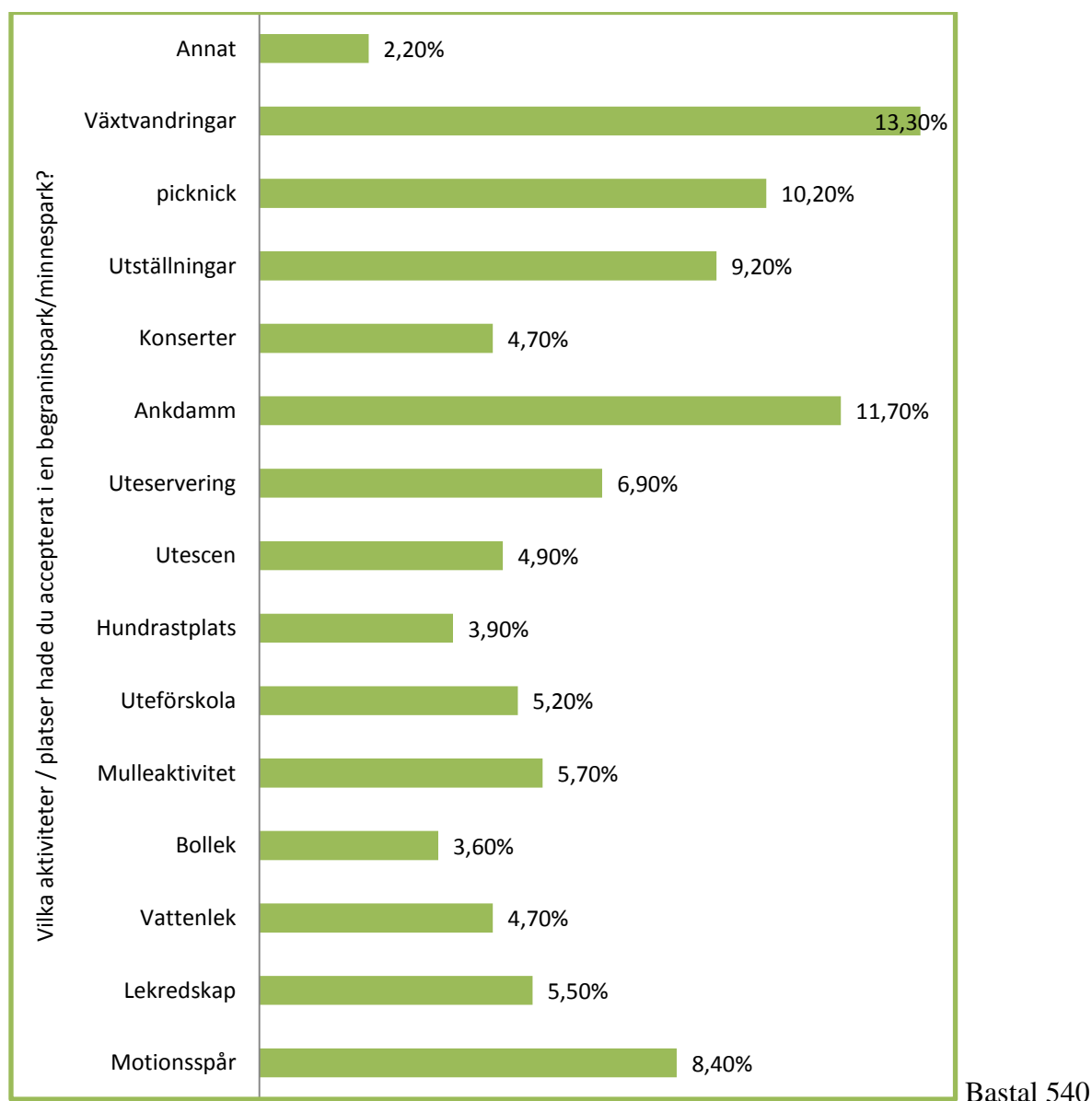
⁴ Frystorkning.

naturens materiella kretslopp via enkel nedgrävning ute i naturen eller eventuellt någon slags kompost”, ”Det ska vara så miljövänligt alternativ som möjligt”, ”Jordbegravning utan kista”, ”Gräv ner mig på 60cm djup och plantera vinbärbuskar ovan på”, ”Promession eller annan miljövänlig metod”.

Frågor angående konceptet att slå ihop park med begravningsverksamhet.

På frågan om ”begravningspark” var ett bra namn, svarade 59 % ja. Flertalet informanter kommenterade dock att de svarat ja för att de inte kunde komma på en bättre benämning. Förslag som gavs var bland annat: minnespark, vilopark, livspark, andepark och himlapark.

Vilka aktiviteter och platser hade du accepterat i en begravnings/minnespark? Se Figur 7.

Figur 7 Accepterade aktiviteter

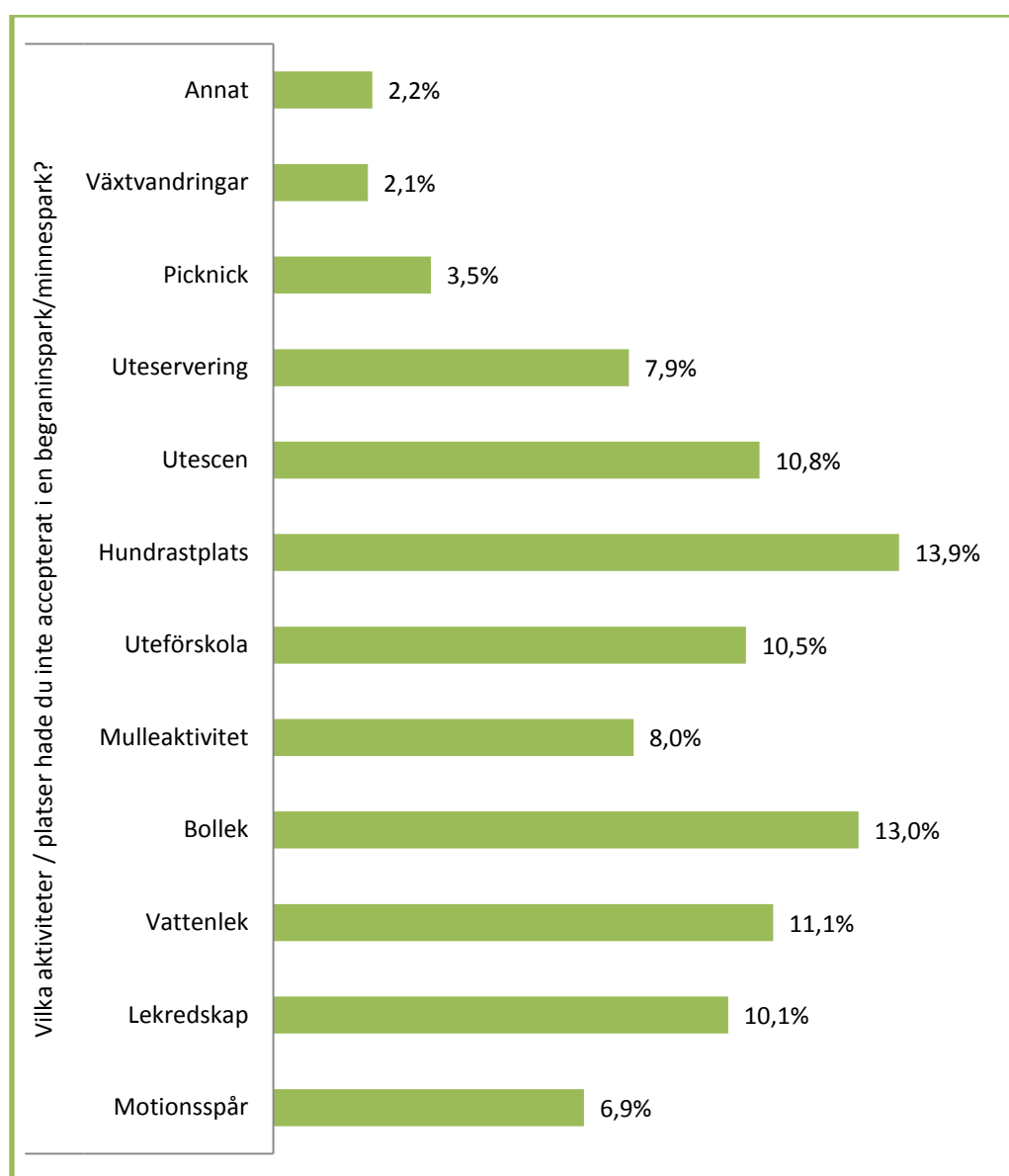
Här kunde man urskilja två grupper. En grupp som ville ha en lugn och värdig plats, liknande en traditionell kyrkogård. En annan grupp som tyckte det var en jättebra idé med aktiviteter, och tyckte att ju mer liv och rörelse desto bättre. En respondent skrev ”Tycker att det skall

vara ett rum både för levande och döda, en plats för generationer att träffas och minnas”. En annan informant skrev ”Det kan vara bra att avdramatisera begravningsplatser. Jag känner att genom att låta människor leva sina liv, röra sig i sin vardag och fritid bland de ”döda” kan det leda till en sundare relation till döden”.

Någon önskade sig en ridled, odlingslotter och fruktträd.

Flera informanter betonade att detta måste vara en plats för äldre, andra betonade att det måste vara en plats för barn, men att det naturligtvis måste finnas lugna platser för sorg och kontemplation.

På frågan: Vilka platser hade du inte accepterat i en begravningspark/minnespark? Se Figur 8. Svarade informanterna följande:

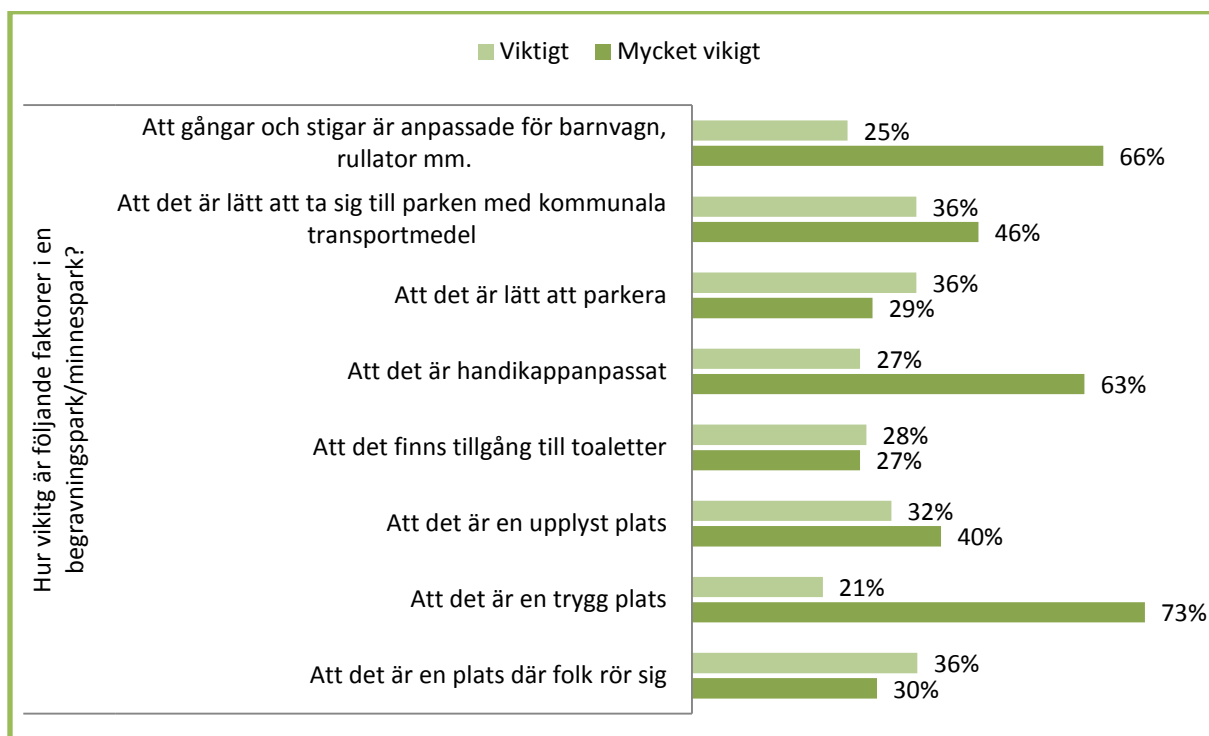

Bastal 540

Figur 8 Icke önskvärda aktiviteter

Andra aktiviteter som de inte kunde tänka sig var: Sandlåda, grillning, religiösa aktiviteter, konserter. Även här svarade många informanter att de skulle acceptera alla aktiviteterna. Bland kommentarerna fanns många åsikter angående hundar, många kunde acceptera hundar men bara om de var kopplade, andra var helt mot hundar. Någon enstaka informant ville inte att det skulle finnas barn på området.

Vilka faktorer som informanterna anser är viktiga i en begravningspark/minnespark? Se Figur 9 nedan.

Figur 9 Viktiga faktorer i en begravningspark/minnespark

Det är också viktigt att lätt kunna ta sig till parken både med egen bil och med hjälp av kommunala transportmedel.

Endast 27 % tycker att det är mycket viktigt att det finns tillgång till toaletter!

Några kommentarer som informanterna skrev var: *”Tillgängligheten gör parken attraktiv”,* *”Det är viktigt att det är handikappanpassat, men inte överallt...måste få finnas naturlika stigar”*

Hur viktig är följande faktorer i en begravningspark/minnespark? Informanterna svarade följande:

- Att det är en vacker plats 73 %

- Att det finns perennplanteringar⁵ 38 %
- Att det finns planteringar med annueller⁶ 24 %
- Att planteringarna skiftar med årstiderna 39 %
- Att det finns en vattenspegel 24 %
- Att det är välskött 69 %

En informant skrev *"Vatten känns som en symbol för livet, tror att många känner en själslig koppling till vatten, därför tycker jag det är mycket viktigt". "Det är viktigast att det är vackert och att det är grönt och frodigt", "Det ska vara en fröjd för ögat och för själen att komma hit. Att kunna sörja, minnas och glädjas", "Välskött i det som ska skötas, men får gärna ha vildvuxna delar", "Framför allt ska det finnas aktiviteter som gör att folk vill röra sig där. Mycket folk skapar möten och trygghet".*

Här har majoriteten svarat att det är viktigt att det är en vacker plats, att den är välskött. Många vill ha ängslika planteringar och naturlig skog. Gläntor efterfrågas och många vill vila i en så naturlig miljö som möjligt.

Ceremonilokal/ceremoniplats

Här svarar informanterna att följande är mycket viktigt:

- Att erbjuda flera olika alternativa ceremoniplatser 35 %
- Att erbjuda ceremoniplats vid vatten 18 %
- Att erbjuda ceremoniplats vid möjlighet till öppen eld 11 %

Här har informanterna kommenterat följande: *"Att ceremoniplatserna är religionsfria vad gäller utsmyckning", "En ceremoniplats behöver inte vara menad att användas som en ceremoniplats, det kan helt enkelt bara vara en vacker plats. Därför är det viktigare att skapa olika typer av rumsligheter som går att använda i olika syften", "Gillar idén med de fyra elementen, jord, luft, vatten, eld. Kanske man kan få välja sitt element?"*,

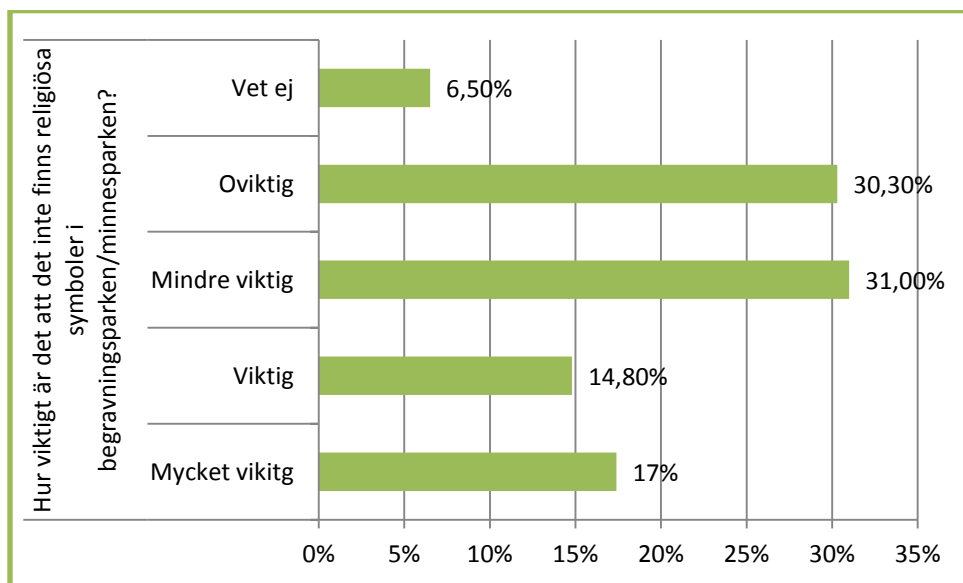
- 81 % tycker det är mycket viktigt att det finns tillgång till flera lugna platser.
- 51 % tycker det är mycket viktigt att det finns plats för meditation och kontemplation.

55 % av informanterna anser att det behövs alternativa begravningsplatser i Sverige. Här är några av de andra platser/alternativ informanterna hade önskat: På den egna gården, bli komposterad, bålbränd en gammal vikingatradition, få sprida sin aska mer fritt än i dag, att man fått bli strödd hemma, korp- och rovfågelsbegravning, på en plats utan religiösa kopplingar, bli begravd på egenägd jord, som näring åt ett träd.

⁵ Örtartade växter som är fleråriga.

⁶ Ettåriga sommarblommor.

Religiösa symboler

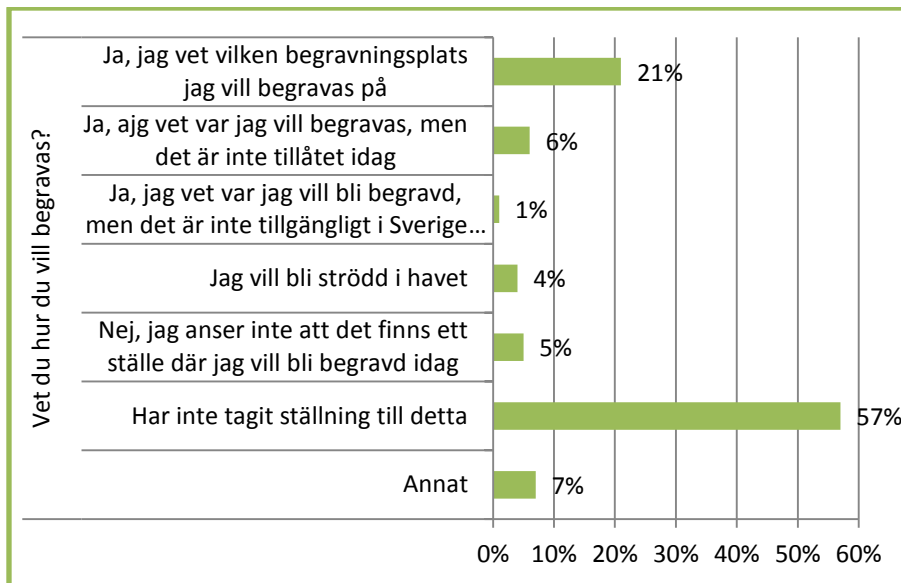
Bastal 522

Figur 10 Religiösa symboler

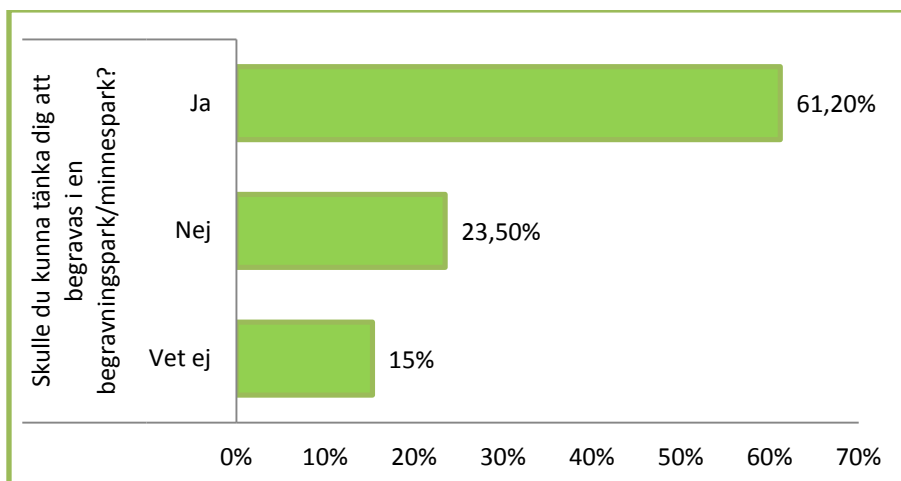
Figur 10 visar hur informanterna tycker religiösa symboler får förekomma i en minnes/begravningspark. Kommentarer som lämnats i kommentarsfältet är: *”Antingen inga religiösa symboler alls eller ALLA så att alla kan känna sig välkomna”, ”Religiösa symboler hör hemma på sina begravningsplatser. Om man väljer en religionsneutral plats, så får man respektera neutraliteten, dock kan mindre, religiösa symboler vara signifikanta för vissa personligheter och om dessa krävs på gravplatsen så får de inte väcka uppmärksamhet”, ”Bättre att symbolerna finns på de enskilda gravarna”.*

På frågan om informanterna skulle kunna tänka sig att bli begravd i en begravningspark/minnespark svarade 61 % ja 24 % nej och 15 % vet ej, se Figur 12.

57 % svarade att de inte hade tagit ställning till var de ville begravas, se Figur 11, några ansåg att det var för tidigt att tänka på! Andra lämnar det helt upp till sina anhöriga att bestämma.

Figur 11 Begravningsönskemål

Bastal 528

Figur 12 Kan du tänka dig att bli begravd i en minnespark/begravningspark

På frågan: Övrigt som du vill dela med dig av så svarade 91 informanter. Här är några av kommentarerna:

”Jag vill att de efterlevande ska få mer makt över begravningen”,

”Bra om det funnits någon form av blankett man kan lämna in någonstans om sina önskemål”

”Tycker att vi borde jäsas till biogas efter livet”.

”Skulle gärna sprida min aska i naturen, på en plats som betyder något för mina anhöriga”.

”Blev glad av tanken att begravas med ett träd eller buske som symbol”.

”...läggas i min båt och föras ut på älven och bränns medan den sakta flyter nedströms eller läggas i hög intill min gård men en runsten på”.

”Jag vill bli begravd ytligt i biologiskt aktiv jord, så att jag återgår till kretsloppet så snabbt som möjligt”.

”Jag vill bli bränd till havs i en träbåt”.

”Jag vill bli strödd för vinden på det Öländska alvaret en vacker dag då svalorna flyger”.

”Vikingabränning på bål”.

”Frystorkad, och sedan bli gödning åt ett specifikt träd”.

Det finns också många åsikter som är starkt kritiska mot all annan begravning än just på en kyrkogård. *”Grundregel. Är man död ska man spridas eller begravas på en kyrkogård... Där ska inte ske någon aktivitet alls... Tyst o fridfullt... så man i lugn och ro kan gå och besöka sina anhöriga... ”*

” Låt det vara som det är, det fungerar, och håll inte på och ändra så mycket i saker och ting! En begravningsplats är invid en kyrka!”

”Känslan av att folk skulle ligga begravda i en park (begravningspark/minnespark) som inte är ansluten till kyrkogård eller kapell, känns osmakligt. Jag skulle inte vilja att man begravde folk på andra ställen än antingen på den klassiska kyrkogården med sten, alternativt vid en minneslund i anslutning till kyrka/kapell.”

På det internetbaserade forumet Alternativ.nu startade som direkt följd av enkätförfrågan en mycket intressant diskussion. Här är några av inläggen från forumet:

Här är några av inläggen som skrevs på Alternativ.nu:

”Klart intressant undersökning. Men jag vill själv att naturen ska få ta del av min näring när jag dör och då finns det inga riktigt bra alternativ. Skulle vilja att djur och insekter och växter fick ta hand om mig. Känns som det enda vettiga för mig”.

”Jag vill bli bränd på vikingabål typ .

Känns rätt eller som en del andra säger , bara "försvinna" i skogen .

Då kan mina efterlevande slippa lägga ut en sjukt stor summa för en plats o sten på kyrrgård...jag är inte ens döpt så vad ska jag dit o göra?!”

”Jag vill läggas ut till korpar och rovfåglar...De byggde höga ställningar där de la sina döda, och man trodde att fåglarna bar deras själ till himlen, det är en så vacker tanke tycker jag. Man skulle säkert kunna hitta på något för att ingen ska råka komma gående där, typ en avspärrat område”.

”Jag vill i alla fall bli "frystorkad och pulveriserad". Sedan kan man plantera mig ihop med ett äppleträd som jag kan få göda. Ett apel av bra kvalitet lever och ger frukt i kanske hundra år. Och längre än så behöver inte mina ev barn och andra komma ihåg mig”.

”Jag hade tänkt att ta mig ut och gömma mig i skogen när det är dags. Men det förutsätter att man kan ta sig ut själv”.

”Komposterad”.

”Borde vara effektivt att framställa biogas av stora köttmassor. Sen gödning av resterna kanske?”

”Promession även om det inte är tillåtet i dagsläget”.

Diskussion

Metod

När enkäten gjordes användes SLUs enkätgenerator, tyvärr saknas hjälpfunktion och man får prova sig fram. Den saknar även rättstavningsprogram vilket gjort att en hel del stavfel lyckades slinka igenom korrekturläsningen. Detta inger inte ett bra och professionellt intryck hos informanterna. Det var också tidskrävande att korrigera frågor som man väl hade lagt till i enkäten. Det är dock enkelt att komma igång med enkäten och själva enkäten hade ett propert utseende. Det är lätt att följa upp hur många informanter som svarat via nätet. Det var också lätt att få ut en sammanställning av svaren i procent och antal.

Själva enkäten delades upp i fyra delar: Bakgrundsfrågor, Förhållning till begravningsmöjligheter, Konceptet begravningspark och Övriga frågor. Skulle jag göra om enkäten i dag så skulle jag konstruera den annorlunda. Då skulle jag fråga i början om respondenten var nöjd med utbudet av gravskick i Sverige i dag, och om informanten var nöjd så slutade enkäten där. Bara de som var missnöjda skulle behöva svara på hela enkäten. Som den var uppbyggd vid detta tillfälle så svarade alla på hela enkäten och här uppfattades en del missnöje från de respondenterna som var helt nöjda med att begravas på kyrkogårdar/befintliga begravningsplatser. Missnöjet riktade sig mot påhittet att ha aktiviteter i samband med begravningsplatser.

I missivbrevet missade jag att informera om sitt telefonnummer och e-postadress det första dygnet innan detta kompletterades. Samtidigt uppfattade jag att det fanns en del svaj i programmet, ibland fungerade inte rutan *övrigt* och respondenterna reagerade negativt, det var många som ville lämna övrig information.

Att använda sig av snöbollsmetoden för att sprida enkäten fungerade mycket bra. Länkar till enkäten lades ut på olika internetbaserade forum. Med jämna mellanrum påminde jag om enkäten och tackade de som redan lagt sin tid på att svara. Skulle jag göra om det så skulle jag försökt att lägga ut på fler forum. Nu lade jag ut på forumen *Familjeliv*, *Alternativ*, *Facebook* och *Alltförföräldrar*. Den ojämna könsfördelningen har nog en direkt koppling till valet av forum. Jag antar att det är övervägande kvinnor som är inne på forum som *Familjeliv* och *Alltförföräldrar*.

Miljö och alternativa begravningsönskningar

På forumet *Alternativ.nu* startade en mycket intressant diskussion om olika önskningar om hur människor skulle få lov att göra i slutet av livet och många mer eller mindre extrema önskemål lades fram.

När man går igenom alla kommentarer så slås jag av tanken att många åsikter lutar mer åt det praktiska och miljövänliga hållet. Det nämns flera gånger att man skulle vilja få sin kropp komposterad eller begravd så att maskar och insekter får bryta ner kroppen för att den ska återgå i näringskedjan. Att det känns viktigt att få ingå i kretsloppet och att kroppen inte bara ruttar.

Ordet värdigt nämns sällan av dem som önskar ett alternativt begravningssätt/ begravningsplats. Det viktiga är önskan att få begravas som man önskar och inte enligt vad som anses värdigt. Någon skulle vilja att man hade en plats där man fick gå ut i skogen och lägga sig för att somna in, tyckte att detta var värdigare än att hamna på långvården.

Idag känns det som om kyrkogårdarna och begravningsplatserna fortfarande präglas både utseendemässigt och praktiskt av kristna traditioner. Visst finns det muslimska, judiska och katolska begravningsplatser också och visst är begravningsplatsen en föränderlig plats, men borde man inte släppa lite på den höga moral och värdighet som i dag genomsyrar begravningarna i Sverige och låta människor få välja lite friare hur de vill ha sin sista vila? Det finns hygienaspekter, men Sverige är ett avlångt land och bitvis ganska glesbefolkat. Om det finns ett behov av en plats där man skulle kunna gå ut i skogen för att somna in, skulle detta vara helt otänkbart? Det kunde vara en inhägnad plats utan närhet till bebyggelse. Hade detta varit helt fel, om det hade gjorts att fler människor hade ansett att detta hade varit ett värdigt slut för just dem? Många respondenter kommenterar att det är viktigt att de blir begravda nära jordytan så att de kan återgå till kretsloppet. Gärna på en naturlig plats som en äng eller i en skog.

För vem är begravningsplatsen till för

Man kan skönja två olika synsätt på vem begravningsplatsen är till för. De informanter som vill att platsen är till för deras anhöriga, och de informanter som vill ha en speciell plats att vila på för sin egen skull. 63 % av informanterna vet inte vilka begravningsalternativ det finns i deras kommun. Det verkar som om branschen är dålig på att göra reklam för sitt utbud.

54,5 % av informanterna anser att det behövs en alternativ begravningsplats i Sverige. Detta syns också på alla kommentarerna att folk har en åsikt om var de vill bli begravda. Många som inte vill bli begravda på den traditionella kyrkogården ville bli begravda närmare naturen, gärna på ängar eller i skogar. Någon nämner att de inte vill ligga på en så konstlad plats som Skogskyrkogården i Stockholm. Det ska vara äkta skog, äkta äng, det ska vara hemma runt knuten, där man levt, där vill man dö och där vill man vila. Det verkar som om miljötänk och tillbaka till naturen är några viktiga aspekter som väger tungt när man svarar på var man vill bli begravd.

Flera informanter tar upp miljöproblemet som kremeringen bidrar till. De vill hellre frystorkas och sedan vibreras så att kropp och kista faller sönder till småbitar. Sedan kan man plocka bort amalgam, tandguld och andra implantat så att de inte belastar vår miljö.

Många kan tänka sig en något mer parklik begravningsplats. Men då med lugnare aktiviteter/platser, växtvandringar och ankdamn var två av de alternativ som många önskade på begravningsplatsen. Flest informanter var emot aktiviteter som bollsport, hundrastgård, konserter och vattenlek. Någon nämnde att det var en plats för äldre att sörja och barn skulle inte vara där. Har inte barn rätt att ha en plats att sörja på? Varför är det bara äldre man ska ta hänsyn till. En begravningsplats bör vara en plats där alla får plats, där alla kan sörja eller minnas!

54,5% av informanterna anser att det behövs en alternativ begravningsplats i Sverige samtidigt som 56,8% inte har tagit ställning till var de vill bli begravda. Här verkar det som om okunskapen är stor. Många vill helt enkelt inte ta reda på vilket utbud det finns. Vill inte eller skjuter det hela på framtiden och låter sina anhöriga bestämma när tiden är kommen. Jag tycker nästan detta är lite egoistiskt och lite av sticka huvudet i sanden strategi! Man vågar inte eller orkar inte och skjuter över ansvaret på sina anhöriga som i det tunga ögonblick av sorg ska behöva ta beslut. Ett beslut om hur du vill ha din sista vila, något ni kanske inte diskuterat, ett tungt beslut att lägga på någon annan som dessutom kanske är utom sig av sorg vid beslutstagandet.

Av alla kommentarer som lämnades i enkäten så förstod man att informanterna tänkt över var de ville bli begravda, hur de ville bli begravda med mera. Men härifrån till att faktiskt ta reda på om detta är möjligt verkar för många vara ett stort steg. Många har skrivit i enkäten att de vill bli strödda vid knuten på gården där de bott hela sitt liv, några har skrivit att de vill bli strödda i en specifik skogsdunge, ingen har dock skrivit att de har tagit reda på om detta är en möjlighet. Alla verkar ha tagit för givet att detta inte är lagligt, samtidigt som deras anhöriga har lovat att de ska se till att strö dem på angiven plats. Anar här lite anarki.

63,1% av informanterna vet inte vad det finns för begravningsutbud i den kommun där de bor.

Är det inte konstigt att vi alla ska begravas, det är inget som vi kommer ifrån, samtidigt som det är få som vågar ta tag i processen och väljer ut en vacker gravplats åt sig själv. Eller tar sig tid och åka runt och titta vad det finns för begravningsplatser och hur dessa ser ut. Långt ifrån alla begravningsplatser är krattad vit singel med klippta buxbomshäckar och långa rader av mer eller mindre rektangulära gravstenar. Det finns skogslika och ängslika begravningsplatser om man önskar detta, men det gäller ju att finna dem, och som jag nämnt innan så är landet avlångt och det finns nog ett betydligt större utbud av begravningsmöjligheter runt de större städerna.

Slutsatser

Enkätresultatet visar tydligt att det finns ett behov av alternativa kyrkogårdar/ begravningsplatser i Sverige.

För de som vill vila på en lugn och rofylld plats som inte är kopplad till kyrkan finns det begravningsplatser, däremot är efterfrågan efter en mer naturlig plats med ängar, skog och naturliga gläntor stor.

En mindre del av informanterna kunde acceptera många olika typer av aktiviteter och platser på en begravningsplats, tex växtvandringar, ankdamm, uteservering och motionsspår. Merparten av informanterna hade dock en mer traditionell syn på hur en begravningsplats ska se ut och hur platsen ska användas.

Litteraturförteckning

Andersson, E. G. (maj 2005). En gemensam definition av fackuttryck. *Gröna Fakta* .

Begravningslagen. (1990). Stockholm: Kulturdepartementet.

Bengtson, M. (2008). *Trädskoggården. Framtidens gröna begravningsplats*. Alnarp.

Bringéus, N.-A. (2006). Seder och bruk kring död och begravning. i R. L. Åkesson, *Inför döden* (s. 271). Tryckt i Spanien: AD och grafisk Form: Henrik Bodin.

Fonus. (den 01 08 2008). *Fonus*. Hämtat från Fonus, begravningsmuseum:
<http://www.fonus.se/veta-mera/om-fonus/begravningsmuseum/> den 06 03 2012

Fonus. (06 2011). *Fonus*. Hämtat från Det här är Fonus:
http://www.fonus.se/uploads/media/foretagspres_fonus_maj_2011.pdf den 06 03 2012

Historiska Museet. (den 04 September 2009). Hämtat från
[historiska.se/historia/stenaldern/yngrstenalder/](http://www.historiska.se/historia/stenaldern/yngrstenalder/):
<http://www.historiska.se/historia/stenaldern/yngrstenalder/> den 05 03 2012

Historiska museet. (den 17 06 2011). Hämtat från
[historiska.se/historia/bronsaldern/aldrebronsalder/](http://www.historiska.se/historia/bronsaldern/aldrebronsalder/):
<http://www.historiska.se/historia/bronsaldern/aldrebronsalder/> den 05 03 2012

Historiska museet. (den 29 12 2006). Hämtat från
[historiska.se/historia/jarnaldern/vikingar/kultritualer/](http://www.historiska.se/historia/jarnaldern/vikingar/kultritualer/):
<http://www.historiska.se/historia/jarnaldern/vikingar/kultritualer/> den 05 03 2012

Jan-Olof Andersson, L. A.-G.-O.-B. (2005). Begrepp i begravningsverksamheten 2005. *Gröna fakta* .

Lundquist, K. (1992). Från beteshage till trädgård-kyrkogårdens historia. i H. K. Bengtsson, *Kyrkogårdens gröna kulturarv* (s. 144). Klippan: Ljungbergs tryckeri.

Naturvårdsverket. (2010). *Branchfakta: Krematorieverksamhet, utgåva 4*.

Samiskt informationscentrum. (den 03 04 2009-04-03). *Religion: Sámpí*. Samiskt informationscentrum.
informationscentrum. Hämtat från Sámpí. Samiskt informationscentrum-webbplats:
<http://www.samer.se/1143> den 29 02 2012

Sandell, A. (2010). *Kundens användning och framtida önskemål på begravningsplatsen*. Alnarp.

SKKF. (2010). *Sveriges kyrkogårds- och krematorie förbund*. Hämtat från SKKF:
<http://www.skkf.se/node/89> den 06 03 2012

Sveriges Riksdag, Lag (1998:1591). (u.d.). Hämtat från Sveriges Riksdag, dokument och lagar:
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-19981592-om-inforande-a_sfs-1998-1592/ den 11 03 2012

Sveriges Rikslag. (u.d.). *Sveriges Rikslag*. Hämtat från Sveriges Rikslag, Begravningslagen (1990:1144).

Sörensen, A.-B. (2003). *Kyrkogården i framtiden - ur ungdommars perspektiv*. Alnarp: Movium, SLU.

Sörensen, A.-B. (2006). Kyrkogården-ett grönt kulturarv. i R. L. Åkesson, *Inför döden* (s. 271). Tryckt i Spanien: AD och grafisk from: Henrik Bodin.

Trost, J. (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Wästerberg, T. A. (2001). *Minnets stigar*. Värnamo: Fälth & Hässler.

BILAGOR 1 ENKÄT

ENKÄT

KOPIA-Begravningspark, behovet av en alternativ gravplats i Sverige.

Beskrivning	Att undersöka hur stor efterfrågan det är på alternativa begravningsplatser i Sverige. Att undersöka om Begravningspark är ett acceptabelt alternativ. Begravningspark är en kombination av park och begravningsplats.
Syfte	Att undersöka acceptansen och behovet av en alternativ begravningsplats i Sverige.
Användningsområde	Självständigt arbete på kandidatnivå.
Ansvarig utgivare	Jenny Holm

Bakgrundsfrågor

1.1 Kön? *

Kvinna	0
Man	0

1.2 Hur gammal är du? *

<20	0
20 - 35	0
36 - 50	0
51 - 65	0
>65	0

1.3 Vilket land är du född i? *

Sverige	0
Annat land	0

KOMMENTARER

1.4 Hur viktig är din religion för dig? *

Mycket viktig	0
Viktig	0
Inte särskilt viktig	0
Oviktig	0
Vet ej	0

KOMMENTARER

1.5 Hur länge har du bott i Sverige? *

< 5 år	0
Mellan 5 och 10 år	0
Mellan 10 och 20 år	0
Längre än 20 år, men är inte född i Sverige	0
I hela mitt liv	0

1.6 Vilken religion anser du att du tillhör?

Kristendomen	0
Judendomen	0
Buddismen	0
Hinduismen	0
Islam	0
Ej troende	0
Annan	0

KOMMENTARER

Förhållning till begravningsmöjligheter

2.1 Vet du vilka begravningsmöjligheter det finns i din kommun? *

Ja	0
Nej	0

2.2 Vet du var du vill begravas? *

Ja, jag vet vilken begravningsplats jag vill begravas på.	0
Ja, jag vet var jag vill begravas, men det är inte tillåtet idag.	0
Ja, jag vet var jag vill bli begravd, men det är inte tillgängligt i Sverige i dag.	0
Jag vill bli strödd i havet.	0
Nej, jag anser inte att det finns ett ställe där jag vill bli begravd idag.	0
Har inte tagit ställning till detta.	0
Annat.	0

KOMMENTARER

2.3 Vilket gravskick skulle du föredra? *

Kistgrav	0
Urngrav	0
Kolumbarium	0
Minneslund (helt anonym)	0
Askgravlund (gemensam plats för namn)	0
Annat	0

KOMMENTARER

2.4 När du dör vill du *

Bli jordbegravd	0
Bli kremerad	0
Vet ej	0
Lämna det till dina anhöriga och låta dem bestämma	0
Annat	0

KOMMENTARER

Konceptet, begravningspark.

3.1 Vilka aktiviteter / platser hade du accepterat i en begravningspark? *

Motionsspår	0
Lekredskap	0
Vattenlek	0
Bollek	0
Mulleaktivitet	0
Uteförskola	0
Hundrastplats	0
Utescen	0
Uteservering	0
Ankdamm	0
Konserter	0
Utställningar	0
Picknick	0
Växtvandringar	0
Annat	0

KOMMENTARER

3.2 Vilka aktiviteter / platser hade du inte accepterat i en begravningspark? *

Motionsspår	0
Lekredskap	0
Vattenlek	0
Bollek	0
Mulleaktivitet	0
Uteförskola	0
Hundrastplats	0
Utescen	0
Uteservering	0
Ankdamm	0
Konserter	0
Utställningar	0
Picknick	0
Växtvandringar	0

Annat	0

KOMMENTARER

3.3 Tycker du att begravningspark är ett bra namn? *

Ja	0
Nej	0

KOMMENTARER

3.4 Hur viktiga är följande faktorer i en begravningspark? *

- Att det är en levande plats, där folk rör sig.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Inte alls viktigt	0
Vet ej	0

- Att det är en trygg plats.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Inte alls viktigt	0
Vet ej	0

- Att det är en upplyst plats.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Inte alls viktigt	0
Vet ej	0

- Att där finns tillgång till toaletter.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Inte alls viktigt	0
Vet ej	0

- Att det är handikappanpassat.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Inte alls viktigt	0
Vet ej	0

- Att det är lätt att parkera.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Inte alls viktigt	0
Vet ej	0

- Att det är lätt att ta sig till och från parken med kommunala transportmedel.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Inte alls viktigt	0
Vet ej	0

- Att gångar och stigar är anpassade för t ex barnvagn, rullstol, rollator mm.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Inte alls viktigt	0
Vet ej	0

KOMMENTARER

3.5 Hur viktiga är följande faktorer i en begravningspark? *

- Att det är en vacker plats.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

- Att det finns perennplanteringar. (Växter som kommer år efter år)

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

- Att det finns planteringar med anueller. (Sommarblommor)

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

- Att planteringarna skiftar med årstiderna.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

- Att där finns en vattenspegel.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

- Att där finns ett brett urval av växter.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

- Att det är välskött.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0

Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

KOMMENTARER

3.6 Cermonilokal / cermoniplats *

- Hur viktigt är det att erbjuda flera olika alternativa cermoniplatser?

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

- Hur viktigt är det att erbjuda olika cermoniplatser utomhus?

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

- Hur viktigt är det att erbjuda en cermoniplats vid vatten?

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

- Hur viktigt är det med en cermoniplats med möjlighet till öppen eld?

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

- Annat.

Antal svar: 0

Mycket viktigt	0

Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

KOMMENTARER

3.7 Hur viktigt är det att det finns en eller flera lugna platser? *

Mycket viktig	0
Viktig	0
Mindre viktig	0
Oviktig	0
Vet ej	0

3.8 Är det viktigt att det finns en plats för meditation och kontemplation? *

Mycket viktig	0
Viktig	0
Mindre viktig	0
Oviktig	0
Vet ej	0

KOMMENTARER

3.9 Vilket föredrar du? *

Begravningsplats utomhus	0
Begravningsplats inomhus	0
Vet ej	0

Övriga frågor.

4.1 Tycker du att det behövs alternativa begravningsplatser i Sverige? *

Ja	0
Nej	0
Vet ej	0

KOMMENTARER

4.2 Skulle du kunna tänka dig att begravas i en begravningspark? *

Ja	0
Nej	0
Vet ej	0

KOMMENTARER

4.3 Du vill att din gravplats ska vara *

Anonym	0
Utmärkt	0
Vet ej	0
Det får de efterlevande avgöra	0
Annat	0

KOMMENTARER

4.4 Om du valt att märka ut din gravplats vilket material skulle du då välja för utmärkningen?

Traditionell gravsten	0
En utmärkning i glas	0
En utmärkning i betong	0
En utmärkning i metall	0
En utmärkning i trä	0
En utmärkning i plast	0
Annat material	0

KOMMENTARER

4.5 Hur viktigt är det att det inte finns några religiösa symboler i en begravningspark? *

Mycket viktigt	0
Viktigt	0
Mindre viktigt	0
Oviktigt	0
Vet ej	0

KOMMENTARER

Övrigt

Övrigt du vill dela dig av

Tack för att du tagit dig tid att fylla i enkäten!

* = Obligatorisk fråga.